

DIMITRA GEFOU-MADIANOU (ed.): *Alcohol, Gender and Culture*. London & New York: Routledge 1992. European Association of Social Anthropologists. 208 sider, pris £35.00, ISBN 0-415-08667-1 hardback.

Antologier om alkohol er sjældne i antropologien – og nærmest ikke-eksisterende, når det gælder Europa. *Alcohol, Gender and Culture*, som er redigeret af den græske antropolog Dimitra Gefou-Madianou, bør derfor hilses særlig velkommen. Bogen er den femte i en serie, som *The European Association of Social Anthropologists* står bag, og hvor bl.a. Adam Kuper og Kirsten Hastrup har bidraget med tidligere udgivelser. Antologien består af ti artikler inklusive redaktørens introducerende oversigtsartikel, og de fleste har Middelhavsområdet som regionalt genstandsfelt. Emnemæssigt er der fokuseret på køn, religiøs ideologi, socialt fællesskab (udtrykt med det lidt usædvanlige ord „commensality”) og identitetstransformation prioriteret i den nævnte rækkefølge. Det er spørgsmål om den kulturelle betydning af alkohol, forholdet mellem mænds og kvinders forskellige måder at drikke på, religiøse og symbolske aspekter af alkohol, drikkeriets sociale kontekst og betydningen af forskellige former for kontrol og regulering af indtagelse, der emnemæssigt optager forfatterne. Teoretisk deler flere en symbolsk analyse ramme, undertiden med en tendens til funktionelle forklaringer, og i den forstand ligger bogen i direkte forlængelse af sin forgænger fra 1987, *Constructive Drinking*, som var redigeret af Mary Douglas. I introduktionen opsummeres litteraturen på området af Dimitra Gefou-Madianou med en fin beskrivelse af de mest interessante diskussioner og problemområder i den samfundsvidenskabelige alkoholforskning og en meget relevant oversigt over de emner, som i særlig grad trænger til yderligere forskning.

Køn er det primære fokus for de tre første af bogens artikler: Karin van Nieuwkerk beskriver kvindelige optrædende i Cairos natklubber, som ved at påtage sig en mandlig identitet, der tillader dem både at ryge og drikke, forsøger at beskytte deres omdømme som respektable kvinder. I en noget impressionistisk artikel om en kvindecafé (hvor man altså primært serverer alkohol) i 80'ernes Athen behandler Eleni Papagaroufali med henvisning til forskellige magtteorier bl.a. de konflikter mellem gamle og unge feminister, der udspilles

i dette miljø. Og endelig er der Henk Driessens noget summariske artikel om køn og alkohol i Andalusien, hvor analysen udspiller sig om den velkendte opposition mellem offentlig og privat sfære. Konklusionerne er temmelig forudsigelige, og der er næppe meget nyt at hente for kønsforskere i denne del.

De tre følgende artikler er kendetegnede ved symbolske analyser af de religiøse og sociale aspekter af alkohol i vinproducerende samfund. Vinens religiøse betydning i et græsk ortodokst nonnekloster som mediator mellem materie og ånd er smukt beskrevet og analyseret i en artikel af Marina Iossifides. Den meget bogstavelige fortolkning af vinen og brødet som Jesu blod og legeme, og den kollektive transcendent oplevelse af Nadveren blandt nonnerne står i skarp kontrast til de protestantiske ritualer, vi som danskere kender fra Folkekirken. Og fordi følelsen af forbrødring (eller „forsøstring” i dette tilfælde) og transcendens, i fællesskab at kunne overskride menneskelige begrænsninger, forekommer at være en så central egenskab ved alkohol, har konklusionerne i denne artikel relevans langt ud over det empirisk specifikke. I Isabelle Bianquis-Gassers artikel fra Alsace er det de religiøse og symbolske aspekter af vindyrkningen, der er i fokus, og det demonstreres dels hvorledes vindyrkningen følger den religiøse kalender, dels hvorledes den agrare cyclus symbolsk associeres med den menneskelige reproduktionscyclus. Dimitra Gefou-Madianous eget bidrag fra et lille vinproducerende samfund nær Athen fremstår med sin grundige og interessante analyse af forholdet mellem kønnene, som det udtrykkes og medieres symbolsk gennem både produktion og konsumtion, som en af de bedste i samlingen. Her kan man med rette tale om alkoholkultur eller snarere vinkultur, og det er betagende blot at følge selve fremstillingen af drikken og de ritualer og rige symbolske betydningskomplekser, der knytter sig til den. Det er en artikel, hvor man får meget at vide.

Bogens sidste del behandler lidt spredt emner som socialt fællesskab, identitet og betydningen af forskellige kontekster for at drikke. Michael Stewart's artikel om ungarnske sigøjneres nøje afgrænsning af private og offentlige kontekster for drikkeri er værd at fremhæve. Her er det sociale forbrødringsaspekt inden for en gruppe og understrøgningen af en afgrænset social identitet fremtrædende, og ar-

tiklen har mange interessante eksempler på den optagethed af grænser, som tilsyneladende kendetegner dette folk. Desuden viser forfatteren ganske underfundigt, at det tilsyneladende ikke er mængden af alkohol, der alene bestemmer graden af fuldkab, og at alkohol i dette samfund primært betragtes som en substans, der giver sundhed og styrke. Artiklen er særlig læseværdig, fordi den har det strejf af nysgerighed og undren, som virker så befordrende på læseren, og som de øvrige artikler i denne samling desværre mangler. Gunilla Bjeréns artikel om brugen af alkohol i et lille svensk samfund forekommer noget stereotyp og uden egentlig analyse men dog underholdende med sin ironiske tone. Endelig beskriver Adrian Peace barlivet blandt irske fiskere og betydningen af alkohol for deres konstruktion af social identitet.

Samlet byder bogen på en række artikler af meget varierende kvalitet. Man får et godt indtryk af, hvor centralt alkohol er placeret symbolsk og socialt i vinproducerende samfund, men ud over de empiriske detaljer og nogle få interessante analyser får man ikke meget nyt at vide. Derimod bekræftes en række stereotype forestillinger: F.eks. at europæerne nok er de mest fordrukne mennesker i verden, når drukenskab måles i registreret konsumtion, men at de drikker med stil og de har „kultur” (med undtagelse af skandinaverne forstås!). Franskmandene drikker mest og anser ikke alkohol for at være noget samfundsproblem. Svenskerne drikker mindst og anser alkohol for at være et alvorligt samfundsproblem. At en social adskillelse af kønnene kendetegner Middelhavslændene, en adskillelse som også kan aflæses i drikkemønstre, og som har med mænds tilknytning til den offentlige sfære og kvinders tilknytning til den private at gøre. At alkohol styrker det sociale samvær og den fælles identitet i forskellige afgrænsede grupper. Og fra et fagligt synspunkt, at antropologer foretrækker at beskræftige sig med det normale, konstruktive og funktionelle ved at drikke alkohol fremfor det problematiske i modsætning til f.eks. sociologer.

De fleste overordnede konklusioner er således temmelig forudsigelige. Trods den lille kerne af gode og solide artikler synes jeg derfor ikke bogen lever op til EASAs formulerede hensigt med serien om fornyelse af den europæiske antropologi. Jeg ved ikke, hvad den gennemgående stereotypetænkning i bogen

skyldes, men det er påfaldende, at de fleste artikler er resultat af feltarbejde i egen kultur, og at de synes at mangle den undren og nysgerighed, som skaber motivationen for en god og grundig analyse. Over halvdelen af artiklerne er baserede på feltarbejde i egen kultur, heraf er hele tre artikler fra Grækenland og skrevet af græske antropologer. Hvis det hænger sådan sammen, er det særlig ærgerligt netop i en tid, hvor kulturbegrebet er under forandring, og feltarbejde i egen kultur netop kunne styrke nuanceringen af de begreber, som måske skal erstatte det gamle kulturbegreb. Bogens største fortjeneste er, at den retter opmærksomheden mod et stort interessant og relevant forskningsområde, som i vid udstrækning er overset af antropologer, og som inspiration til øget forskning på dette felt vil jeg varmt anbefale den.

Vibeke Steffen
Institut for Antropologi
Københavns Universitet

LENA GERHOLM & TOMAS GERHOLM: *Doktorshatten: En studie av forskarutbildningen inom sex discipliner vid Stockholms Universitet*. Stockholm: Carlsson Bokförlag 1992. 224 sider, illustreret. ISBN 91-7798-537-0 paperback.

Doktorshatten er resultatet af et treårigt forskningsprojekt under temaet „Forskarutbildningens kultur. En etnografisk studie av den tysta kunskapens roll, beståndsdelar og förvärvande“. Det er blevet til på initiativ af Forsknings- og udviklingsenheden inden for UHÅ (Universitets- og högskoleämbetet), og derfor er den selvfølgelig orienteret mod folk inden for forskningsplanlægningssektoren, der ønsker at vide mere om, hvilke udtalte regler, der (også) styrer livet på de akademiske institutioner. Men når man alligevel gang på gang under læsningen af bogen griber sig i at spekulere over, hvem en eventuelt bredere målgruppe er, så er det, fordi materialet i høj grad præsenteres, som om vi har at gøre med en traditionel monografi, der kan læses som et bidrag til en generel faglig diskussion. Og det kan den kun til en vis grad.

Bogen indledes med et kapitel, hvor kulturbegreber diskuteres, og hvor forfatternes kulturbegreb præciseres. Det kapitel er i øvrigt bemærkelsesværdigt klart. Det gør det muligt